

O B S A H.

Část první.

VŠEOBECNÝ ÚVOD	1
I. Co je společenská typologie?	1
II. Vlastnosti morfologické a fyziologické	3
III. Vlastnosti duševní a mravní	7

Část druhá.

K SOCIOLOGII DĚLNÍKA	12
I. Dělnická vrstva jako složka národní společnosti	12
II. Stav, třídy, povolání. Klasifikace povolání	16
III. Povolání dělníkovy. Podstatné rysy sociálního profilu dělnictví	22
1. Práce hmotná, směřující k produkci hospodářských statků.	
2. Pracovní závislost.	
3. Inferiorita hospodářská.	
4. Exkurs o podtypech dělnické vrstvy.	
IV. Hmotná charakteristika dělnické vrstvy. Tělesný typ	35
1. Podmínky vnější, zvláště otázka bytová.	
2. Rysy morfologické a fyziologické. Inferiorita biologická.	
3. Vnější sloh života dělnického. Hospodářství spotřební.	
V. Psychický profil vrstvy dělnické. Dělnická duševnost	51

VI. Výhledy a zřetele teoreticko-praktické 68
Podmínky utváření nového typu dělnického

1. Nová situace v průmyslu. Demokratisace a etisace průmyslu.
2. Nová situace v dělnické vrstvě. Pod vlivem osvobození ruky, ducha, času a prostoru dělníkova zlepšuje se hmotný sloh života dělnického (šat, výživa, bydlení). Úkol dělnické ženy. Úbytek alkoholismu. Nový mravní sloh života. Zduchovnění zájmů a zálib dělnických. Úkol vědy.
3. Nová situace ve společnosti. Úkoly vědeckého řízení práce, jež dbá nejen faktorů organicko-psychických, nýbrž i sociálních. Společnost zájmem dělníkovým. Osvobození srdce dělníkova. Radostný konsensus mezi dělníkem a společností.

Část třetí.

K SOCIOLOGII SELSTVÍ	94
I. Selství jako problém sociální	94
Sociologie venkova, její předmět, úkol a hlavní představitelé. — Romantické pojmání venkova. — Pojetí vědecké. — Osobitý sociální profil selské vrstvy.	
II. Vymezení pojmu sedlák	110
Podstatný znak: vztah k půdě. — Význam půdy pro národní duševnost a kulturu. Vztahem k půdě dán hlavní rys selského typu: zemitost. Je to rys nejstálejší a nejvlivnější.	
III. Hmotná stránka problému selství.	116
Tělesná konstituce sedlákova. Jsou hygienické podmínky života na venkově příznivější než ve městě? Specifické choroby venkova. Výživa. Problém demografický. Hmotná organizace vesnic.	
IV. Otázka temperamentu	127
V. Povaha práce	131
Pracovní soběstačnost venkovského člověka. Důsledky pro psychologii sedláka.	

VI. Podstatné rysy selského profilu duševního a mravního 135

1. Ústřední zájem: zájem hospodářský. Zhospodářštění rozumu. Poměr ke vzdělání. Poměr ke krásnu. Vlastnosti, jež jsou důsledkem hospodářského racionalismu.
2. Hospodářský individualismus. Příčiny, proč se nerozvil v individualismus rozumový a citový. Malá hustota, malá různorodost a malá složitost venkovských obcí. Odtud zmechanisování života rozumového, převaha živelů iracionálních nad racionálními, převaha nižších funkcí života duševního nad vyššími, přírodního a nadsvětského nad lidským a společenským. Skromnost potřeb a projevů života hmotného i duševního. Metafysická sankce mravnosti.
3. Zemitost selské citovosti; krásná stránka vášnivého lpění na půdě a její národní význam. Zhospodářštění citu erotického. Pohlavní morálka na venkově a její zdravé rysy. Poměr k dětem, sourozencům. Osud výměnkáře. Život rodinný. Venkovská žena.
4. Vztahy šire sociální. Problém sousedství. Nedostatek družných vlastností hospodářských a mravních. Nesnáze snah kooperativních. Příčina selské soběstačnosti pracovní a hospodářské, jež podmiňuje i soběstačnost citovou. Jednoduchost a řídkost duchovní atmosféry nad venkovskou společností. Venkovské tradice (hospodářská, náboženská). Jejich tuhost, houževnatost, síla jejich závaznosti, jejich malá pokročivost. Selská vrstva zárukou společenské stability. Paradox selské svobody.
5. Poměr k otázkám náboženským a mravním. Je na venkově více idealismu a mravnosti než ve městě? K sociální patologii venkova. Typy venkovské zločinnosti.

VII. Úpadkové formy selského typu 180
Sedlák lakomec, sedlák marnotratník, sedlák furiant, zpanštělý sedlák. Neplnost typu: venkovský námezdný dělník.

VIII. Nová situace na venkově 185

1. Proměny v metodách hospodaření. Bilance demografická. Venkov se vylidňuje.
2. Proměny ve vnějším hmotném slohu venkovského života.
3. Bilance eudaimonická. Rozmnožení potřeb. Zvýšení selského sebevědomí.
4. Bilance intelektuální. Potřeba vzdělání. Selská pýcha. Zesílení ducha kooperativního.
5. Krise selské morálky. Civilisace či kultura? Prostředky nápravy.
6. Poměr venkova a města. Je to poměr vzájemné služebnosti. Ani urbanism, ani ruralism, nýbrž rurbanism. Poměštění venkova ve smyslu racionalisace a solidarisace. Problém vůdcovství. Město vůdcem na cestě k harmonii ducha a hmoty, přírody a kultury.

RÉSUMÉ 213

REJSTRÍK 220